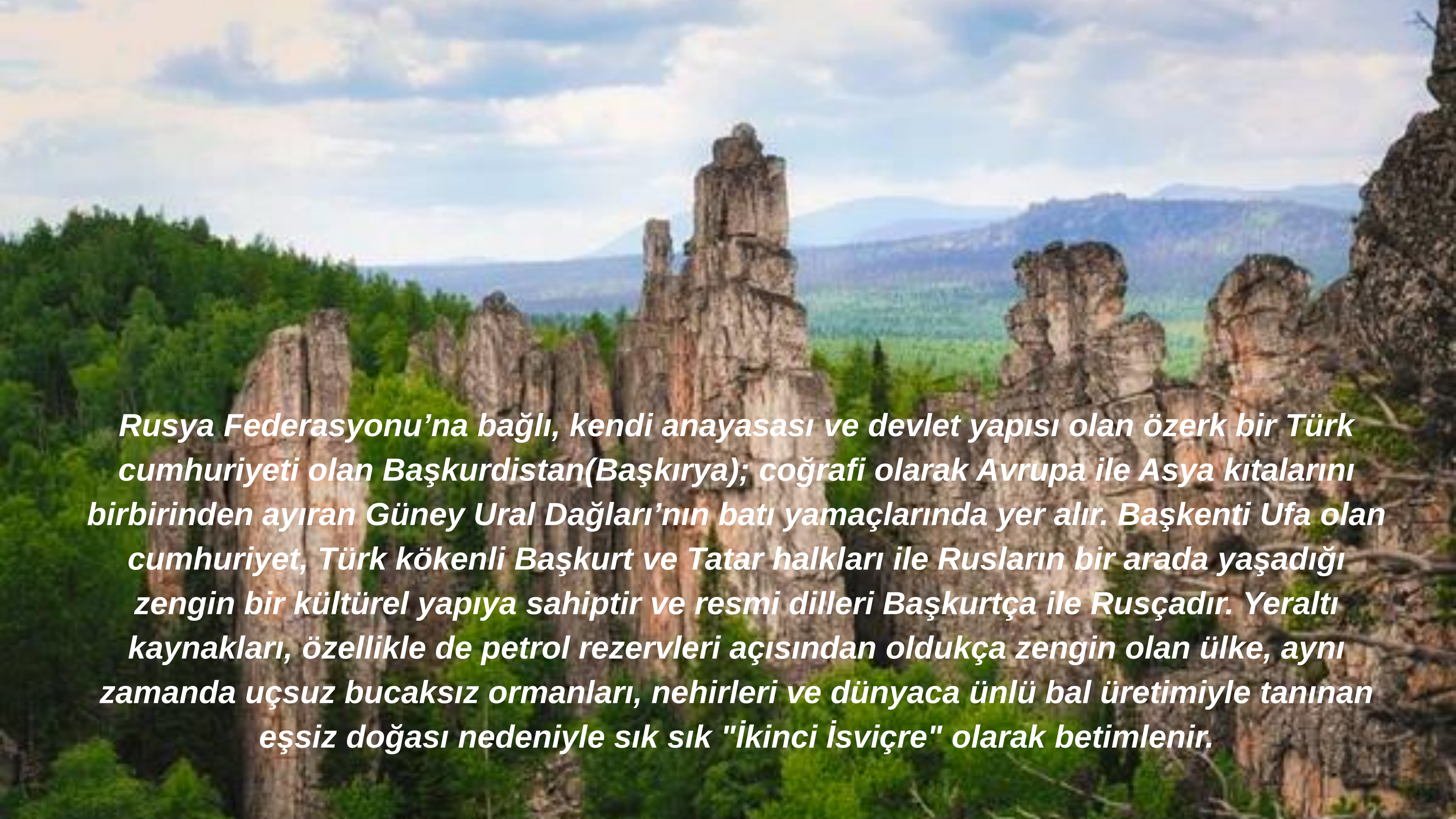

ZAYATÜLEK
ile HIVHILIV MİTİ

Rusya Federasyonu'na bağlı, kendi anayasası ve devlet yapısı olan özerk bir Türk cumhuriyeti olan Başkurdistan(Başkırya); coğrafi olarak Avrupa ile Asya kıtalarını birbirinden ayıran Güney Ural Dağları'nın batı yamaçlarında yer alır. Başkenti Ufa olan cumhuriyet, Türk kökenli Başkurt ve Tatar halkları ile Rusların bir arada yaşadığı zengin bir kültürel yapıya sahiptir ve resmi dilleri Başkurtça ile Rusçadır. Yeraltı kaynakları, özellikle de petrol rezervleri açısından oldukça zengin olan ülke, aynı zamanda uçsuz bucaksız ormanları, nehirleri ve dünyaca ünlü bal üretimiyle tanınan eşsiz doğası nedeniyle sık sık "İkinci İsviçre" olarak betimlenir.

Destanda yer alan Asılıkül ve Balkantav(Balkan) Başkurdistan'da var olan göl ve dağ adlarıdır. Destanda adı geçen iki sevgilinin mezarının da Balkan Dağı'nın tepesinde olduğu düşünülmesi ve buranın kutsal bir yer gibi ziyaret edilmesi Başkurtlar'ın dağ ve göller hakkındaki inançlarını bize göstermektedir. Balkan Dağı, bölgenin en büyük gölü olan Asılıkül yakınlarında yer alır ve Zayatülek-Tau olarak da bilinir.

Başkurtlar'ın inanişında da Asılıkül, efsanevi su altı krallığının girişi olarak görülür. Zayatülek ve Hıvhılv efsanesindeki su perisinin bu gölden çıktığına inanılır.

*Evvel zaman içinde, bundan nice yıllar önce
Asılıkül ile Dim ırmağı arasında gücü, serveti ve
ünüyle nam salmış Semer Han adında bir han
yaşarmış. Semer Han; eğlenceyi, avı çok
severmiş.İki de eşi varmış. İlk eşinden altı oğlan
çocuğu doğmuş ve ikinci eşinden bir tane nur
yüzlü, yakışıklı ve çocuk yaşından itibaren
kahraman bir oğlu daha olmuş. Bu kahraman
çocuğa Zayatülek adını vermişler.*

*Bir gün Semer Han 7
oğlunu çağırıp;
“Yavrularım; sizin artık ok
atma, at çarpıtma, kuş
vurma vaktiniz geldi, şimdi
yılkı sürüsüne gidip
gemlerinizi şakırdatın hangi
at dönüp size bakarsa onu
alın, yedeğimize birer avcı
kuş koyup yola  ıkın. Avda
kimin kuşu, ne avlarsa onu
bana getirin.” demiş.*

*Çocuklar ahıra gidip gemlerini
şakırdatmışlar. Büyük
hanımdan doğan 6 oğlana altı
aygır dönüp bakarken
Zayatülek' e yapağısı
dökülmemiş boz bir aygır
bakmış. Oğlan çaresiz , bu
yünlü aygıra binmiş.*

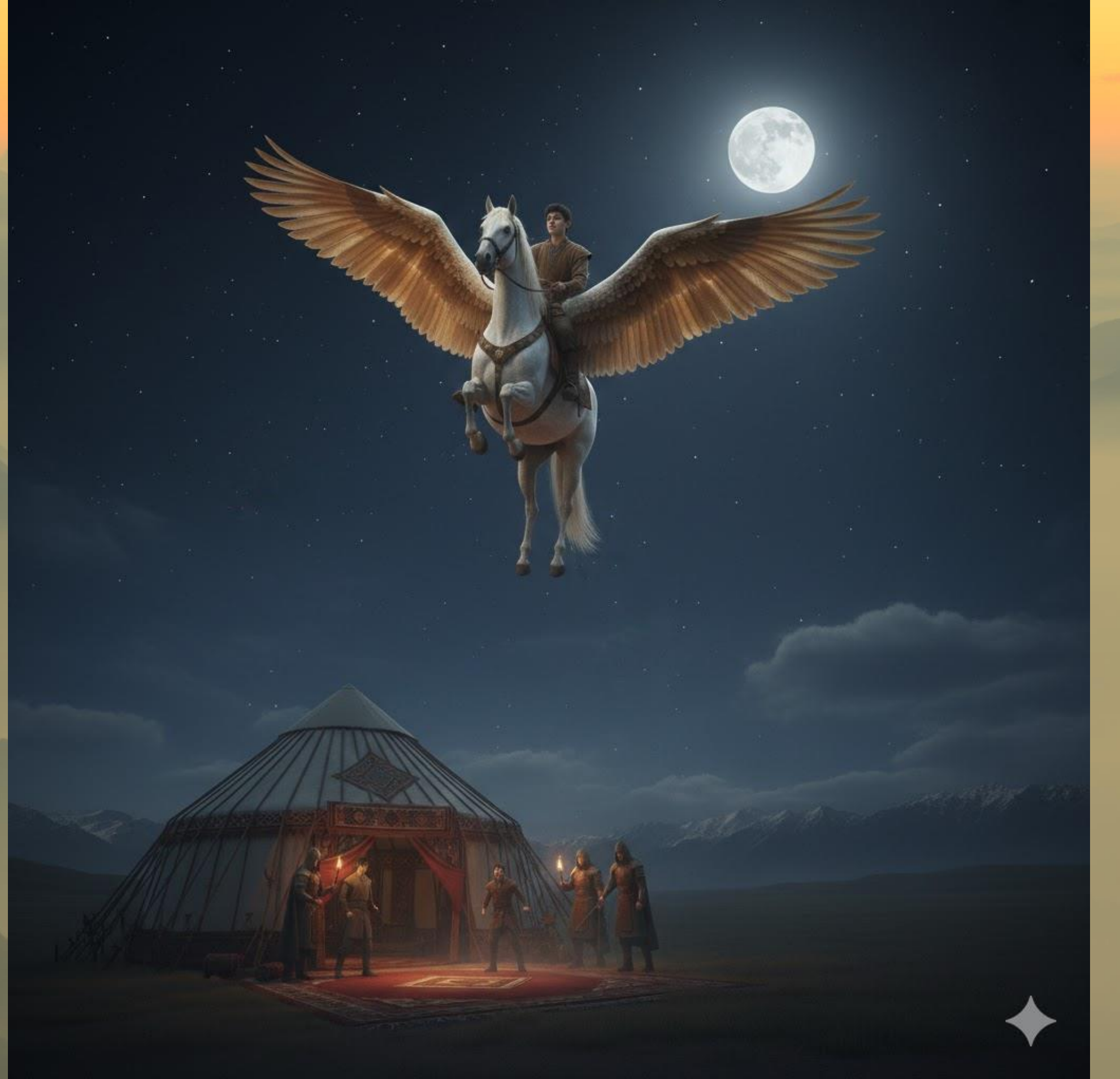
*Fakat masal budur ki; kahramanımız aygıra
biner binmez hayvan bir anda Gök Tulpar'a
dönüşüvermiş. Onu hiç sevmeyen
ağabeyleri bu durumu çok kıskanmışlar.
Kendilerine güzel av kuşları seçerken
Zayatülek' e bir baykuş vermişler. Yakındaki
göle ulaştıklarında av başlamış. Altı
oğlanın kuşları havalanıp geri gelmişler;
ama onlara ancak fare, sincap
yakalayabilmişler. Onlar bu kuşları kartal
veya şahin sanıp aldıkları için çok
utanmışlar. Zayatülek' e baykuş diye
verdikleri kuş ise şahin çıkmış ve her
uçuşunda güzel avlar getirmiş. Av bitince
altın oğlan ve Zayatülek, avları ile birlikte
Semer Han'ın huzuruna gelmişler . Semer
Han altı oğluna kızarken, Zayatülek'e
kıymetli taşlardan yapılmış bir kemer
hediye etmiş.*

Kardeşlerinin yarışı sürekli kazanması altı aēabeyi iyice sinirlendirmiş. Sıradaki yarış olan at yarışını kaybetmesi iēin Gök Tulpar'ın ayaēına ēivi ēakmaya karar vermişler. Sabah olmuş, yarış başlamış. Hep birlikte koşarlarken biraz dinlenmeyi teklif etmişler. Zayatülek uyuyunca ise aygırın ayaēına ēiviye ēakıp uzaklaşmışlar. Zayatülek uyanınca etrafta kimsenin olmadıēını fark etmiş, hemen atına atlayıp onlara yetişmek umuduyla yola ēıkmıř fakat aygırın ayaēının aksaması sebebiyle ilerleme kaydedememiş. O sırada Tulpar dile gelmiş “Sen üzengiye sertēe basıp kamēınla iki kaburgamın ortasına vur.” demiş. Kahramanımız aygırının dediēini yapmış. Onun vuruşuyla Tulpar'ın ayaēındaki ēiviler yere dklvermiş. Hayvanın iki yanından iki kanat aēılmıř ve bu sayede yarışı yine birincilikle tamamlamış. Bu zafer sonrası “bahadır” unvanı almış.

Kötü ağabeyler, Zayatülek'ten kurtulmak için onu öldürmeye karar verirler. Gök Tulpar bu haberi sahibine bildirir. Gece olunca çadırın arkasına geleceğini ve kaburgalarının ortasına bir kere vurmasını öğütleyerek böylece ortadan kaybolacaklarını söylemiş. Gece olmuş, ağabeyler birer birer çadıra gelmişler. Zayatülek aygırına binmiş, dediklerini yapmış ve bir anda ortadan yok olmuşlar. Karağay dağına varmışlar . Aygırını otlamaya bırakmış.

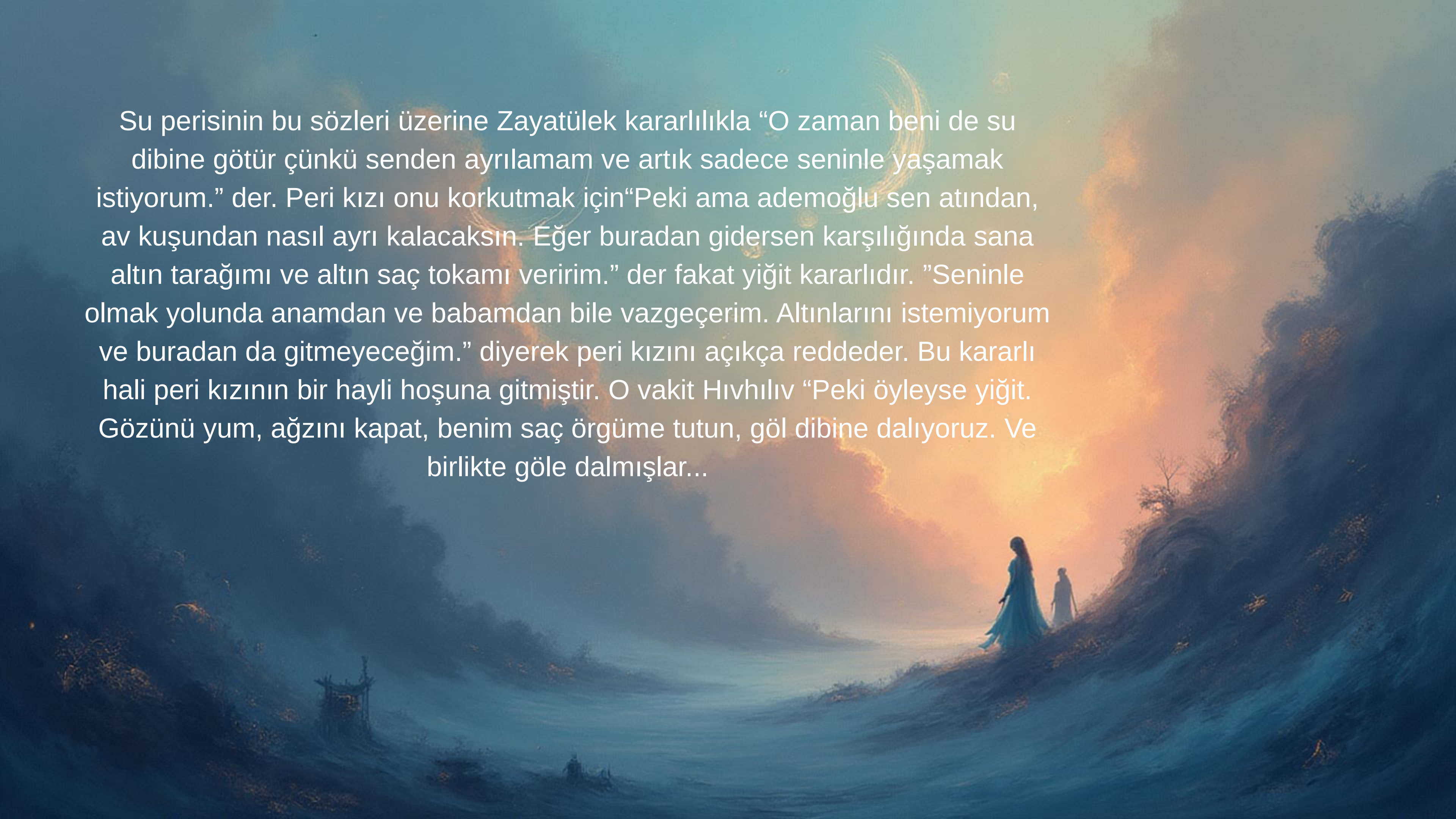

Kendisi etrafı seyrederken gölden ışık görür gibi olur. Kalkıp o yöne doğru ilerler. Göl kıyısında, bir taş üzerinde, altmış karışlık kara saçını altın bir tarakla tarayan su perisini görür.

Kızın güzelliğine hayran kalıp on aşık olan Zayatülek sessizce periye yaklaşır ve saçlarına yapışır. Peri kızı korkup kurtulmaya çalışsa da nafile. Zayatülek çok güçlüdür ve elinden kurtulamaz. Son çare olarak yiğide bırakması için yalvarmaya başlar. Zayatülek ise hayranlıkla kıza baktığı esnada “Bırakırım ama bir şartla; benimle evleneceksin.” deyince su perisi cevap verir: “Benim adım Hıvhılv. Neslim nurdan doğmuştur, bir insanoğlu ile evlenemem. Sudan çıkarsam ölürüm ve babam duyarsa da seni öldürür.” der

Su perisinin bu sözleri üzerine Zayatülek kararlılıkla “O zaman beni de su dibine götür çünkü senden ayrılamam ve artık sadece seninle yaşamak istiyorum.” der. Peri kızı onu korkutmak için“Peki ama ademoğlu sen atından, av kuşundan nasıl ayrı kalacaksın. Eğer buradan gidersen karşılığında sana altın tarağımı ve altın saç tokamı veririm.” der fakat yiğit kararlıdır. ”Seninle olmak yolunda anamdan ve babamdan bile vazgeçerim. Altınlarını istemiyorum ve buradan da gitmeyeceğim.” diyerek peri kızını açıkça reddeder. Bu kararlı hali peri kızının bir hayli hoşuna gitmiştir. O vakit Hıvhlıv “Peki öyleyse yiğit. Gözünü yum, ağzını kapat, benim saç örgüme tutun, göl dibine dalıyoruz. Ve birlikte göle dalmışlar...

Asılıkül dibine varınca gözlerini açmış. İkinci bir sihirli dünya ile karşılaşmış. Şarıl şarıl akan ırmaklar, ırmaklarda altın balıklar, koskocaman çayırda çayırda sayısız yıklar, derin derin göller, göllerde yüzen ördekler, kazlar varmış bu dünyada. Hıvılvıv, Zayatülek'i apak keçe bir çadıra götürüp "Yiğit ben seninim, sen de benimsin." demiş. Uzun süre annesi ve babasından gizli aşk yaşamışlar. Fakat en sonunda su padişahı kızının bir faniyle aşk yaşadığını öğrenmiş. Başlarda çok sinirlenip kızsada zamanla Zayatülek'i kabul etmiş, böylece bu sihirli dünyada özgürce yaşamaya başlamışlar.

Gel zaman git zaman,Zayatülek yeryüzündeki evini, ailesini ve yaşantısını özlemeye başlamış. Günden güne sararıp soluyormuş. Hıvhılv ona “Zayatülek neden rengin sarardı? “ diye sormuş. Zayatülek derin bir iç çekerek cevaplamış onu: ”Yurdumu çok özledim...” Hıvhılv ona bir ayna vermiş. Yurdunu özlediğinde, bu aynaya bakmasını söylemiş. Zayatülek merakla aynaya bakmış. Atı Gök Tulpar’ın ve ak şahininin bıraktığı yerde suya umutla baktıklarını görmüş. Üzüntüsünden ağlamaya başlamış. Bunun üzerine kayınpederi onu yanına çağırıp “ Damat senin derdin nedir” diye sormuş. Zayatülek cevap olarak “Doğduğum yeri, memleketimi; Balkantav’ ı, içtiğim suyum, işte bu yerleri özledim.” demiş.

Bunun üzerine kayınpederi cinlerini çağırması, onlara Balkantav Dağı'nı getirip damadının çadırının önüne koymalarını emretmiş. Cinler o gece Balkantav Dağı'nı aramışlar ama bulamamışlar ve başka bir dağı demir ile kaplayıp getirmişler. Zayatülek'in çadırının önüne koymuşlar. Zayatülek sabah kalkınca çadırın önündeki dağı görmüş, dikkatlice bakınca bu dağın Balkantav olmadığını anlamış. "Demir ile sardığınız bu dağ Balkantav'ım değildir! Balkantav'ın geyiği çoktur sığırı çoktur, ayısı, kargası, kuşları,tilkisi çoktur. Yılanı ve ormanı boldur. Dağı, dağa benzetip,demire sarıp getirseniz de benim Balkantav'ım bu değildir." demiş.

Onun bu sözleri üzerine su padişahı,
Zayatülek'in hasret çektiğini anlayarak onu
yeryüzüne göndereceğini söyler ve kızı Hıvhılv'ı
da yanında götürmesine izin vermiş.
Sürüsünden Akboz Tulpar'ı almasını söylemiş.
Zayatülek'e, kendisine sürü de vereceğini yalnız
bu sürüye sahip olabilmesi için sudan çıktıktan
sonra Balkantav' a varana kadar birdaha dönüp
arkasına bakmaması gerektiğini anlatmış.

Hıvhlıv ile Zayatülek, Asılıkül'den çıkmışlar, arkalarından yıldı sürüsü de çıkmış. Birden bir kasırga kopmuş, sesler duyulmuş, meraklanıp arkalarına bakmışlar, onlarla birlikte gölden çıkmakta olan yıldılar bu bakışla birlikte yeniden suya dalmışla, çıkmış olanlarsa peşlerinden gelmişler. Zayatülek, su padişahının kendisine yaptığı, sudan çıktıktan sonra Balkantav' a varana kadar bir daha dönüp arkasına bakmaması konusundaki uyarıyı hatırlamakta geciktiğini düşünmüş. Kendilerini bekleyen atı Gök Tulpar'ı ve ak şahinini alarak Balkantav'da gün geçirmeye başlamışlar.

Bir gün Zayatülek ava gitmiş, geri geldiğinde Hıvhlıv, Dim ırmağı tarafından gelen toynak seslerini duyarak:

“Dim ırmağı tarafından, at toynağı sesleri geliyor.

Zayatülek, galiba urukdaşların seni görmeye geliyorlar. Ben, onlarla karşılaşmak istemiyorum. Unutma Zayatülek, ben Asılık ls z ve sensiz kırk günden fazla yaşayamam.” diyerek saklanmış.

Urukdaşlar geldiğinde Zayatülek’e, babası Semer Han’ın öldüğünü, kalan altı ağabeyinin taht kavgası yaptığını ve halkın da kendisinin yeni han olmasını istediğini söylemişler. Zayatülek, nasıl olsa kırk gün içinde dönüp Hıvhlıv’ı alırım diyerek urukdaşları ile birlikte gitmiş. Ağabeylerinin de taht kavgası sebebiyle birbirlerini öldürmesi sonucu tahta geçecek tek kişi olarak kalmış.

Zayatülele, han olmuŖ. Bunun Ŗerefine toy d zenlenmiŖ, at yariŖtırılmiŖ, g reŖ yapılmıŖ, ok atılmıŖ, yemekler yenmiŖ, kuray  alınıp aŖıklar yariŖtırılmıŖ. Zayatülele, halka dirlik ve düzen getirmiŖ, onları hep adaletle yönetmeye büyük önem vermiŖ.

Bu sırada Hivhılv, umutla onun dönmesini
beklemektedir.

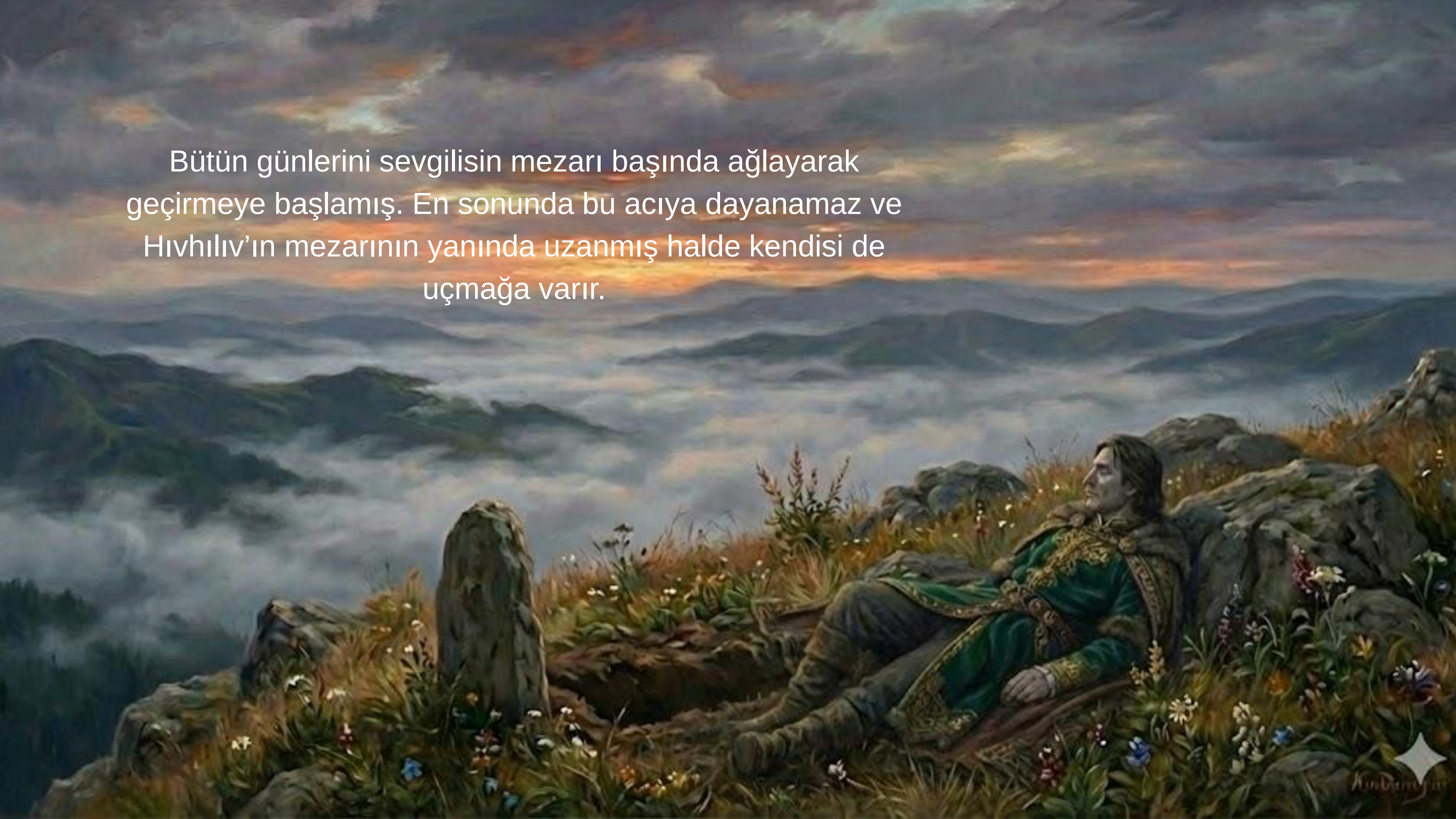
Zayatülele, Hıvhlıv'dan ayrıldığı günleri bir saymış ki kırk gün dolmak üzere. Hemen atına atlayıp yola koyulmuş fakat daha yolda iken kırkınıcı gün dolmuş ve Zayatülele sevgilisine yetişememiş. Hıvhlıv, geldiğinde sevgilisinin gözleri yolda kendisini bekler şekilde uğmağa vardığını görmüş.

Hıvhlıv'ı alıp Balkantav dağının tepesine götürür.
Orada kendi mızrağı ile bir mezar kazar ve sevgilisini
gömer. Biricik sevgilisine yetişemediği için son derece
üzgün ve suçlu hissetmektedir kendisini.

Bütün günlerini sevgilisin mezarı başında ağlayarak geçirmeye başlamış. En sonunda bu acıya dayanamaz ve Hıvhılv'ın mezarının yanında uzanmış halde kendisi de uçmağa varır.

KAYNAKÇA

- Çobanoğlu, Sacide Fikret.
Türk mitolojisinden masallar.
Bilge yayınları,2021.

A majestic white Pegasus with golden wings is captured in mid-flight, soaring over a vast mountain valley. The scene is set during a golden hour sunset, with warm, glowing light illuminating the sky and the rugged peaks of the mountains. The Pegasus's wings are spread wide, and a trail of small, golden sparks or feathers follows behind it. Below the Pegasus, a river flows through the valley, its surface reflecting the warm light of the setting sun. The river is bordered by rocky banks and patches of green grass. In the background, several sharp, jagged mountain peaks rise against a sky filled with soft, golden clouds. The overall atmosphere is one of awe and tranquility.

BENİ DİNLEDİĞİNİZ İÇİN
TEŞEKKÜR EDERİM